

De gelukkige cavia

verzorging, voeding, huisvesting, gezondheid, spelen & trainen

Bernice Muntz, dierentrainer

Uitgeverij Animal Academy

BERNICE MUNTZ
DIERENTRAINER.NL

Inhoudsopgave

Voorwoord	13
1. Geschiedenis en kenmerken	15
Herkomst huiscavia	15
Cavia's zijn prooidieren	17
Introductie in Europa	18
Als het beestje maar een naam heeft	19
Mannetje of vrouwtje	20
Lichaamsbouw en kenmerken	20
Nestvlieder	22
Knaagdier	23
Planteneter	23
Opeten eigen ontlasting	23
Levensverwachting	24
2. Caviarassen	25
Kortharige rassen	26
Langharige rassen	27
Ruwharige rassen	29
Kale rassen	30
Niet-erkende rassen	33
Varianten	33
Kleuren en tekeningen	34
Meedoen aan een caviashow?	39
Rassenkeuring	39
Knuffelkeuring	41
3. Voortplanting	43
Verschil zeug/beer	43
Dekking	45
Zwangerschap	46
Bevalling	46

Wanneer jongen van moeder scheiden?	49
Vroegcastratie	50
Castratie en sterilisatie	51
Bijvoeren jongen	52
Pleegmoeder	52
Overweeg adoptie	53
4. Socialisatie en habituatie	55
Socialisatie	55
Het wennen aan de wereld	56
Nestblijvers en nestvlieders	56
Habituatie	57
Zintuigen stimuleren	60
5. Een cavia erbij	65
Gedragsverschillen zeug en beer	65
Minder angst	65
Wat is de beste combinatie?	66
Eerst even apart houden?	67
Introductie nieuwe cavia's	68
De wasmethode	69
Lichaamstaal	69
Afleiden	72
Vechtende cavia's	72
Afronden van de koppeling	72
Het lukt niet	72
Een cavia kort uit een groep halen	74
Stappenplan introductie van cavia's	74
6. Huisvesting	77
Leefwijze wilde cavia	77
Binnen huisvesten	78
Buiten huisvesten	79
Ren	80
Schuilplaats	82

Het wisselen van inrichting	83
Schoonmaken	83
Welke kooi aanschaffen?	85
Benodigd 'huisraad', naast een kooi	89
Bodembedekkers	91
Cavia's in de zomer	94
Cavia's in de winter	94

7. Communicatie en gedrag **97**

Huisdier versus wilde cavia	97
Hiërarchische structuur	97
Stressreductie door sociale band	99
Communicatie tamme cavia's	100
Vocaal	100
Non-vocaal	103
Groepsgedrag	103
Popcornen	105
Geurafzetting	105
Verstijven/bevriezen	106
Uitschudden	106
Gapen	106
Agressie en dominantie	107
Seksueel gedrag	109
Schuilen	109
Vriendelijk en sociaal	110
Interactie met mensen	111

8. Ziektes en gezondheid **113**

Algemene lichamelijke kenmerken gezonde cavia	114
Herkennen van pijn	116
De oudere cavia	116
Een EHBO-doos voor cavia's?	117
Preventieve maatregelen	118
Ziekte, besmetting en ongemak	119
Verkoudheid	119
Vitamine C	119

14. Trainen 203

Hoe leren cavia's eigenlijk?	203
Vier fases	204
Waarom zou je trainen?	206
Trainingsmethoden	211
De lure-rewardmethode versus clickermethode	212
Lure-rewardmethode	212
Clickermethode	213
De targetstick	213
Overeenkomsten beide methoden	214
Voor- en nadelen beide methoden	214
Stappenplannen	216
Werken met een beloningsschema	225

15. Spelen 227

Spelen is nuttig: ontdekken en bewegen	227
Moelijkheidsgraad spellen en puzzels	229
Schuifspel Bone van Kerbl	229
Schuifspel van Living World Green	230
Activitybal	233
Dog Smart van Nina Ottosson	235
Zelf denkspellen maken	237

16. Trainen: trucjes en behendigheid 241

Trucjes	241
- Talk to me/wiepen	241
- Pootjes op	242
- Geef mij een kus	247
- Hier komen	250
- Twist	256
- High Five	258
- Voetballen-neusballen	261
Behendigheid	267
- Tunnel	269
- Slalom	271

- Wip	273
- Hoopers	276
17. Help, mijn cavia ...	281
Angstig gedrag	281
Bijten	282
Niet geaaid willen worden	285
Plassen op schoot	287
Nawoord	289
Woord van dank	291
Fotografie	293
Enkele nuttige adressen	295
Landelijke informatie en aanbevelingen	297
Bijlage: Voeding	301
- Geschikt voor cavia's	301
- Niet geschikt voor cavia's	304
Meer informatie over Bernice Muntz – dierentrainer	305
Websites en Literatuur	307
Register	313

Een gecasteerde beer en een zeug,
de beste combinatie

Introductie nieuwe cavia's

Er zijn diverse methodes om cavia's bij elkaar te introduceren. Je kunt dit het beste doen op neutraal terrein en dat betekent een terrein dat alle cavia's nog niet kennen. Dat kan een andere kooi zijn, een ren, de gang, de badkamer, enzovoorts. Veel cavia's (met name de zeugen) zullen hun eigen territorium verdedigen en dat maakt dat een introductie moeilijker verloopt.

Wanneer je één nieuwe cavia in een groep introduceert, plaats dan eerst de dominantste cavia bij de nieuwe cavia.

Wanneer je een groep zeugen hebt met een gecasteerde beer, start dan eerst met de introductie van de gecasteerde beer en de nieuweling. Wanneer de eerste introductie en de bijbehorende spanning voorbij zijn - meestal na ongeveer tien minuten tot een half uur - dan plaats je de volgende cavia erbij. Kies van de overgebleven cavia's weer de meest pittige uit en plaats deze bij de castraat en de nieuwe cavia. Zo ga je door totdat de hele groep geïntroduceerd is.

Wil je twee nieuwe cavia's die al elkaar kennen in een groep plaatsen? Plaats deze dan tegelijk in de groep.

Uit de praktijk

Wanneer je cavia's in de gang introduceert, leg dan zo nodig een opgerolde handdoek voor de kieren onder de deuren om tocht te voorkomen.

Heb je geen mogelijkheid hen op een andere plek dan de kooi te introduceren? Maak dan de kooi goed schoon en haal alle huizen, etensbakken en dergelijke eruit. Creëer bijvoorbeeld een schuilplaats van een theedoek die je vastzet met wasknijpers. Bij het gebruik van een huisje kan het zo zijn dat een dominant dier er letterlijk voor blijft staan en dat het andere dier er niet meer uit durft of dat er onenigheid ontstaat. Als richtlijn kun je aanhouden dat je na een paar dagen de huisjes, die je ook goed schoongemaakt hebt, weer terugzet. Soms kan dit ook eerder. Een en ander hangt af van de snelheid waarmee de cavia's met elkaar kunnen opschieten.

schermers te gebruiken. Zet planten hoog en kijk of er geen holletjes zijn waar je cavia in kan wegkruipen en waar jij dan niet meer bij kunt.

Schuilplaats

Houd er, los van de keuze om je cavia binnen of buiten te houden, bij de huisvesting altijd rekening mee dat hij een prooidier is. Dat betekent dat het dier behoefte heeft aan een schuilplaats. Heb je meerdere cavia's? Zorg er dan voor dat er meer schuilplaatsen dan cavia's zijn. Het is goed als een cavia de keus heeft. Veel

dieren vinden het prettig om samen in een schuilhuis te schuilen, andere dieren kiezen juist voor een individuele schuilplaats. Bij een schrikreactie zoeken de dieren sowieso steun bij elkaar, ook zij die normaliter een individueel huisje kiezen. Kijk per dier en groep wat nodig is. Als je cavia een geschikte schuilplaats heeft, zal hij minder last hebben van stress en daardoor weer eerder herstellen na een schrikreactie.

Er bestaan kant-en-klare caviahuizen, maar je kunt ze ook zelf maken van bijvoorbeeld hout of karton.

Knabbel

Veel mensen denken dat cavia's tegen elkaar aanliggen als zij een goede relatie hebben. Maar dat hoeft helemaal niet. Ook als ze niet tegen elkaar aan kruipen, kunnen ze goede vrienden van elkaar zijn.

Drie cavia's die van hun (cavia)-theemuts genieten

Houten (kasteel)schuilhuisjes

Ook dominante dieren die elkaar willen intimideren maken dit geluid en zetten hun haren op. Het geluid is dan net wat lager.

Klappertanden/sissen

Een cavia die met zijn tanden klappert is geïrriteerd. Hij wil met rust gelaten worden en bedoelt hiermee: *ga weg*. Ook toont hij zijn tanden, dat ziet eruit alsof hij breed geeuwt. Soms maakt hij hierbij ook een sissend geluid. Maken cavia's dit geluid, dan kan dit het voorteken zijn van een vechtpartij.

Knarsetanden

Hoor je de cavia met zijn tanden knarsen, dan heeft hij wellicht trek in iets lekkers. Maar dit geluid kun je ook horen als twee mannetjes ruzie maken of als het dier pijn heeft.

Gillen

Hoge, doordringende gillen zijn een teken van alarm. Het dier is angstig of heeft pijn. Hoor je dit geluid, controleer dan direct of hij in orde is.

Kreunend piepen

Dit kan betekenen dat je cavia ergens pijn heeft.

Tjilpen

Dit geluid, dat lijkt op dat van een tjilpende vogel, wordt niet vaak waargenomen en de bedoeling is niet helemaal duidelijk. Mogelijk is het een geluid waarmee de waker van de groep de rest waarschuwt. Het dier kan ook in een trance lijken. De betekenis hiervan wordt nog onderzocht.

Door in een treintje achter elkaar aan te lopen, voelen cavia's zich wat veiliger

Non-vocaal

Groepsgedrag

Cavia's zijn echte groepsdieren. Ze eten en drinken samen, slapen samen, vluchten samen, lopen soms achter elkaar aan. Piept de een, dan doet de ander dit vaak ook. Een wilde cavia is nooit alleen en onze tamme huiscavia heeft ditzelfde instinct.

Twee soorten spuiten; veel mensen vinden het rechterspuitje makkelijker in gebruik, maar dat is heel persoonlijk

Test voor en na het dwangvoeren of je cavia zelf wil eten

Stappenplan dwangvoeding

Stap 1: vouw één kant van de handdoek over de cavia

Stap 2: dan de andere kant

Stap 3: laat hem even aan de spuit ruiken

Stap 4: steek de spuit achter de voortanden in zijn bekje

Verzorging

De verzorging van cavia's is niet moeilijk, maar het is wel goed te weten waarop je moet letten en op welke manier je hun lichaam controleert en in goede conditie houdt. In dit hoofdstuk vind je tips en adviezen voor een optimale verzorging.

Spiegeltje, spiegeltje aan de wand ...

Maak altijd eerst rustig contact met je cavia. Praat tegen hem en benader hem niet van boven maar vanaf de zijkant. Cavia's wennen eerder aan verzorging als je een vaste routine aanhoudt. Zo'n gewoonte geeft rust, duidelijkheid en maakt handelingen voorspelbaar.

De bodycheck

Reactie als het eten eraan komt

De dagelijkse check (ken je cavia)

Check dagelijks of het dier een gezonde indruk maakt. Gedraagt hij zich zoals gebruikelijk? Eet hij zijn normale portie hooi? Reageert hij positief als je met nieuw eten komt? Heeft hij zijn gebruikelijke hoeveelheid water gedronken? Zien de keutels er normaal uit? Beweegt hij zich zoals hij altijd doet of blijft hij stilletjes in een hoekje zitten?

De wekelijkse check

Door met je handen wekelijks je cavia te bevoelen kun je zijn gezondheid in de gaten houden. Kijk en voel met je vingers door zijn vacht en over zijn

OEFENING 1: PRAAT TEGEN JE CAVIA TERWIJL JE NAAST DE KOOI ZIT

Ga in het begin regelmatig bij de gesloten kooi zitten. Daardoor went hij aan je geur en je bewegingen. Wissel dit af met de volgende twee oefeningen.

OEFENING 2: EEN LANG STUK GROENTE AANBIEDEN

Neem wat lange stukken groente zoals een stengel peterselie, een dun en lang stuk wortel, een spriet dille of een blad andijvie. Heb je een tralie kooi, dan steek je het groenvoer door de tralies heen en kijk je of hij het aanneemt. Omdat hij meerdere malen per dag groente mag hebben, kun je dit ook meerdere keren per dag oefenen. Herhaal de oefening net zo lang tot de cavia de groente durft aan te nemen. Neemt hij het tijdens het oefenen niet aan? Stop dan even met de oefening en leg de groente in zijn kooi. Soms is deze tussenstap nodig om hem het vertrouwen te geven dat jouw hand niet eng of gevaarlijk is.

OEFENING 3: OP SCHOOT NEMEN

Zelfs al neemt je cavia nog geen groente in de kooi aan of loopt het dier nog niet vrij door zijn kooi, haal hem dan toch na een paar dagen (bij angstige dieren pas na een week) elke dag uit zijn kooi. Zet hem op schoot of houd hem met vier poten tegen je borst. Hij leert zo om aan jou gewend te raken. Wanneer je hiermee moet starten is een beetje afhankelijk van hoe het gaat.

Hoofdstuk 12

Zindelijkheid

Cavia's zijn geweldige dieren, maar ze kunnen veel rotzooi maken. Dit is een goede reden om je cavia zindelijkheidsgewoonten aan te leren. Zindelijkheid wil zeggen: de eigen behoefte (plassen en poepen) beheersen. Er zijn verschillende mogelijkheden.

Gedeeltelijk zindelijk

Met gedeeltelijk wordt bij het zindelijk maken bedoeld dat cavia's voor een groot deel kunnen leren om op een toiletbak in hun hok te plassen. Ze plassen dan wel vaak op het toilet, maar niet voor honderd procent.

In het wild zijn cavia's niet zindelijk. Een cavia zindelijkheidsgedrag aanleren is dan ook veel moeilijker dan een dier zindelijk maken dat hier van nature aanleg voor heeft, zoals een konijn. Sommige cavia's kunnen echter leren om het plassen gedeeltelijk te beheersen.

Zindelijkheid richt zich in dit boek zich vooral op het plassen en niet op het keutelen. Beheersing verkrijgen over poepen lukt vaak niet of veel minder goed. Dit heeft een reden. Een cavia poept namelijk de hele dag door. Voor elke keutel naar een toiletbak gaan ligt niet in zijn natuurlijke gedragspatroon. Zindelijkheidstraining op het gebied van ontlasting zou bij hem dan

Het mooiste is om hem pas terug te zetten als hij niet meer angstig is maar ontspannen, zodat hij het uit de kooi halen als een prettige gebeurtenis gaat ervaren.

Enkele methoden om een cavia op te tillen

Hieronder bespreek ik een aantal mogelijkheden om cavia's te laten wennen aan opgetild worden. Hoe meer je oefent, hoe makkelijker ze het optillen zullen accepteren. Sommige cavia's leren uiteindelijk om stil te staan of in je handen te springen, met andere heb je echt veel geduld nodig en duurt het een paar maanden voordat ze zich wat makkelijker laten oppakken.

Overigens is het verstandig een cavia niet altijd te pakken als je bij zijn kooi staat. Bied ook regelmatig met je handen wat lekkers aan zonder dat het dier iets 'moet'. Zo voorkom je dat jij en je handen alleen maar met oppakken geassocieerd worden.

Methode 1

Methode 1: optillen door middel van een mandje (voorkeursmethode)

Bij deze methode ga je de cavia optillen met behulp van een mandje of een stuk pvc-buis. Zodra het dier geleerd heeft in de buis of het mandje te gaan zitten, til je hem samen met het mandje of de pvc-buis rustig op. Een cavia vindt het fijn om zich te verstoppen. Plaats het mandje of de pvc-buis in het hok en wacht tot het dier erin gaat zitten. Leg eventueel eerst een aantal keren wat lekkers in het mandje of de buis *zonder* dat je aan het optillen begint.

Methode 2: hand onder de borst en achterhand

Dit is een methode waarbij je de cavia stap voor stap, voorzichtig, met twee handen uit het hok schept.

STAP 1: BENADEREN

Benader je cavia vanaf de zijkant of van voren en praat tegen het dier. Geef hem wat lekkers. Aai hem als hij dat als prettig beschouwt.

STAP 2: EERSTE HAND VAN BOVEN OVER DE CAVIA

Leg een hand rustig over de schouders van je cavia met je duim en wijsvinger

Schuifspel Living Wold Green: deksel met touw optillen

STAP 1: WENNEN AAN HET SPEL

Haal de deksel van het spel en leg wat groente in de uitsparing. Oefen tot het dier het lekkers durft te eten en het spel niet eng meer vindt.

STAP 2: DEKSEL EEN KLEIN STUKJE OVER DE UITSPARING

Vervolgens leg je de deksel zo veel mogelijk op de rand, dus maar een klein stukje over de uitsparing heen, zodat hij die met zijn neus (gemakkelijk) kan wegduwen. Hij ruikt en ziet de groente nog steeds en duwt automatisch de deksel weg. Gaat het goed? Oefen tot hij minimaal vijf keer

achter elkaar het lekkers heeft durven eten. Ga dan door naar stap 3.

STAP 3: DEKSEL LANGZAAM OP DE UITSPARING

Schuif de deksel geleidelijk aan steeds verder dicht en laat je cavia het groenvoer vinden. Dit bouw je op tot de deksel helemaal op de uitsparing ligt. Het kan zijn dat hij dit op een avond doorheeft, maar dat hij het de volgende ochtend weer kwijt is. Dus de eerste paar dagen begin je vaak bij een vorige stap tot je merkt dat hij het spel begrijpt en kan onthouden.

Activitybal

Een activitybal (niveau 2) is gewoonlijk een ronde bal van kunststof met een gat erin. Via dit gat kun je brokjes in de bal doen die naar buiten vallen als er door je cavia mee gespeeld wordt. Vaak kun je het gat groter of kleiner maken met behulp van een schuifje, zodat je in kunt stellen hoe makkelijk de brokjes naar buiten vallen. Er zijn verschillende soorten activityballen op de markt: vierkante, tuimelaars, enzovoorts. Jaarlijks komen er allerlei nieuwe creaties bij. Alle soorten hebben één overeenkomst: de cavia moet werken voor zijn eten door de bal in beweging te brengen.

groente. Je kunt het bakje voorzichtig wat bewegen om te zien of hij je beweging volgt.

Nu ga je de cavia stap voor stap in contact met het bakje brengen. Dus eerst beweeg je het op ooghoogte, dan plaats je het midden in de kooi, dan wacht je of de cavia eraan gaat snuffelen, enzovoorts. Je kunt hier de luringtechniek gebruiken: laat hem achter je hand aanlopen en stuur hem in de richting van het voorwerp waar hij straks met zijn pootjes op moet gaan

staan. Voor elke stap die hij neemt in het benaderen van het bakje beloon je met groente, net zo lang tot hij met zelfvertrouwen naast het bakje staat.

STAP 2: DE POOTJES OMHOOG KRIJGEN

Je cavia staat nu bij het voorwerp waarop je graag wilt dat hij zijn voorpoten gaat zetten. Houd je hand met groente iets hoger, zodat de voorpoten net iets van de grond afkomen. Hoewel de poten nog niet op het voorwerp staan, beloon je hem meteen, want jullie zijn weer een stap dichterbij het uiteindelijk gewenste

gedrag gekomen. Heeft hij de groente op? Dan kun je meteen weer door. Heel geleidelijk stuur je de poten steeds hoger en steeds meer in de richting van het voorwerp waarop hij ze moet zetten. Als het je een aantal keer is gelukt de pootjes van de grond af te krijgen (je cavia reikt naar het groenvoer, waardoor de poten los van de grond komen), ga je door naar stap 3.

Inmiddels staat cavia Nita met iets meer zelfvertrouwen op het bakje

STAP 3: DOOR LOKKEN DE POTEN OP HET VOORWERP PLAATSEN

Lok de cavia met je hand, zodat hij zijn voorpoten op het object gaat zetten. Zodra de pootjes in contact komen met het voorwerp, beloon je meteen met groente. Je oefent net zo lang tot hij met zelfvertrouwen op het voorwerp durft te staan.

Nawoord

Cavia's zijn populaire huisdieren, waar je een hechte band mee kunt opbouwen. Dat heb je als lezer waarschijnlijk al gemerkt, nu het boek bijna ten einde is. Mijn tip voor iedere cavialiefhebber is dat je vooral goed observeert wat je cavia leuk vindt, want van nature is een cavia intelligent en nieuwsgierig aangelegd. En als dierenverzorger – of dat nu thuis is, in een dierenpraktijk of dierenopvang - dien je rekening te houden met de natuurlijke behoeften van de cavia en zijn gedrag. Goede verzorging en voeding, aandacht, regelmatig spelen, voldoende leef- en speelruimte en minimaal één maatje maken de cavia gelukkig. En een vrolijke cavia geeft jou, als eigenaar of verzorger, ook een tevreden gevoel.

Ik hoop dat je door het lezen van dit boek goede ideeën hebt opgedaan, zodat jullie tijdens het trainen en spelen samen veel plezier beleven! En helemaal hoop ik dat veel cavialiefhebbers anderen deelgenoot maken van hun caviakennis, ter bevordering van het welzijn van cavia's.

Er valt nog zo veel te ontdekken en te leren!

Veel geluk voor jou en je cavia's.

Hartelijke groet,

*Bernice
Muntz*

Dierentrainer